

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת תזריע

א. בלי יקר.

פרק יב' פסוק ב': וְזָכַרְתָּ אֶת יְמֵי יוֹלַדְתְּךָ אֶת הַיּוֹם הַזֶּה כִּי פָל זֶה נִמְשַׁךְ לָהּ מִן הַחֹטָא הַקְּדוּמִים, וּמִמָּנָה נִתְפַשְׁטָה הַטְּמֵאָה בְּזִכְרֵךְ הַנּוֹלָד, לְפִי שְׂאֵשָׁה מְזַרְעֶת תְּחִלָּה יוֹלַדֶת זָכָר, וְאִם בֵּן זָרַע הָאִשָּׁה עָקָר בְּזִכְרֵךְ הַנּוֹלָד, וְאִין חוֹשְׁשִׁין בּוֹ לְזַרַע הָאָב כִּי טָפֵל הוּא לְזַרַע הָאִשָּׁה. וּלְפִי זֶה הִשְׁפַּע גַּם עַל הַזָּכָר הַנּוֹלָד מִן אִמּוֹ טְמֵאָת שְׂבַעָה, וְהִיגוּ הָעֶרְלָה שֵׁישׁ בָּהּ טְמֵאָה, שְׁהָרִי אָמְרוּ רַנ"ל: הַפּוֹרֵשׁ מִן הָעֶרְלָה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקָּבֵר (פסחים צב.), עַל כֵּן דּוֹקָא בְיוֹם הַשְּׂמִינִי יְמוֹל הַנּוֹלָד, כִּי כְּטַהֲרָת אִמּוֹ כִּךָ טַהֲרָת הַנּוֹלָד מִמָּנָה, שְׁעַל כֵּל פָּנִים אֵינּוּ יָכוֹל לְהִיזֹת בְּלֹא טְמֵאָת שְׂבַעָה, כְּמוֹ אִמּוֹ שֵׁישׁ לָהּ טְמֵאָת שְׂבַעָה, וְטַהֲרָתָם בְּשְׂמִינֵי שֶׁהוּא רִוְחָנִי. אֲבָל הַנִּקְבָּה, שְׂזַרַע הָאִישׁ עָקָר בָּהּ, שְׁהָרִי אִישׁ מְזַרְיַע תְּחִלָּה יוֹלַדֶת נְקֵבָה, כְּשֵׁם שְׂאִין לְזָכָר שׁוּם טְמֵאָת שְׂבַעָה, כִּי דּוֹקָא עַל חוּהַ הַטִּיל הַנְּחַשׁ זֶהֱמָא וְלֹא עַל אָדָם, כִּךָ אֵין לְנִקְבָה הַנּוֹלַדֶת שׁוּם טְמֵאָה. וְזֶה טוֹב לְהַשִּׁיב לְמִינֵימ הָאוֹמְרִים, אִם הַזָּכָר יִתְקַן בְּהִסְרָת הָעֶרְלָה, נְקֵבָה בְּמָה תְּטַהֵר.

אלו

1. מהו אותו "חטא קדום" ואיך הוא שייך לכאן?
2. התוכף להסביר את כל מהלך הצניינים בקשר ל"אשה מזרעת תחילה" מה מסקנותיו מכל זה?
3. מה טומאה יש בצרלה, אינוטומאה היא זאת ואיך מתמקרים על כך?
4. מה המצב השונה בהולדת בת?
5. מה היתה טענת "המונים" ומה תשובה יש לזו?

* * *

מצורע

כ. תוספת ברכה.

פרק יב' פסוק ג':

יום השמיני ימול (י"ב ג')

במאמרים הקודמים בארנו טעמי המצוה מילה לשמונת ימים ביחוסים הנוגעים לולד הנולד, אכן בתלמוד נותנים למצוה זו טעם המתחס רק להחורים של הנולד, להאב ולהאם, ואמרו (נדה ל"א ב') מפני מה אמרה תורה מילה בשמיני כדי שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים, ופירש"י, דכולם שמחים בסעודה (נבאר מזה בסמוך) ואביו ואמו עצבים שאסורין בתה"מ, עכ"ל.

ובאור דבריו, כי בזמנים הקודמים היו מחשבין כל דם שרואה היולדת לאחר שבעת ימים ללידתה הוא דם טוהר, כמש"כ רש"י כאן בפסוק ד', ומותרת לבעלה.

והנה גם לטעם זה אנו נזקקין להטעמים שהבאנו במאמרים הקודמים, ממ"ד ועוד, יען כי טעם הגמרא לא יכון בזמן הזה שנוהגים לישב על דם טוהר כמו על דם נדות, ואנו נזקקין להטעמים הקודמים.

ויותר מזה נראה, דגם להגמרא ס"ל הטעמים הקודמים, אך בגמרא מוסב הטעם רק על דין התורה בזמן התורה, וכחודאת הלשון מפני מה אמרה תורה, ולא סתם כלשון המדרש שהבאנו, מפני מה התינוק נימול לשמונה, מפני כי לשון זה מקביל גם לזמן הזה, כמבואר.

ודע, כי ממה שכתב רש"י בגמרא שהבאנו, כולם שמחים בסעודה שאוכלין ושותין, מבואר, דלסעודת ברית מילה יש מקור נאמן בתורה, כמשמעות הלשון: מפני מה אמרה תורה, והאחרונים חקרו בחיוב זה, והנה מכאן סמך נאמן לזה, ולפלא שלא גילו מאמר זה.

ומה שיתפלא ביותר הוא מה שכתב בשו"ע יו"ד סימן דס"ה סעיף י"ב „נוהגים לעשות סעודה ביום המילה“, ובטור שם ועוד בפוסקים ובבאורי הגר"א חפשו אחר מקור למנהג זה, והנה עפ"י הגמרא הנ"ל עם פירוש רש"י מתבאר, דלא רק מנהג כי אם חיוב מפורש מן התורה, וכחודאת הלשון מפני מה אמרה תורה, וצע"ג.

ועיקר טעם הדבר שצריך לעשות סעודה בברית מילה אפשר לומר עפ"י מה שאמרו בשבת (ק"ל א') כל מצוה שקיבלו ישראל בשמחה, כגון מילה, דכתיב (תהלים, קי"ט קס"ב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, (עיינ בסמוך) עדיין עושין אותה בשמחה, ולפי זה צריך למלא חובת מצוה זו כבשעת קבלתה.

ומכיון שצריך לעשות אותה בשמחה, ואחרי דקיי"ל אין שמחה אלא בבשר ויין (פסחים ק"ט א') צריך להעריך סעודה זו בבשר ויין (וסמך לדבר — לשון הפסוק בתהלים: (ג' ה') כורתי בריתי עלי זבח). ועיין במגן אברהם סימן קל"א ס"ק י"א, דיש מקומות שנוהגים לעשות סעודת ברית מילה בלילה שאחר יום המילה, ובתורת כתבתי בתמי' על מה סמכו זה, דהא כל מצוה שמצותה ביום — היא ביום ולא בלילה (עיינ מגילה כ' ב').

וכעת נראה לי לתת טעם מסתבר למנהג זה עפ"י מה שכתוב בספרי המקובלים, דכל ענין המילה הוא מין קרבן לשמים, והדם הוא דם קרשים, וכ"מ בזוהר פ' נח על הפ' במלכים א' (י"ח ל') וירפא את מזבח ה' ההרוס, דא אות ברית קדישא שנתבטל או בימי אליהו, ולפי זה נוח ורצוי המנהג הזה, משום דכידוע, בקרשים הלילה הולך אחר היום שלפניו, כמו בפ' צו (ז' ט"ו) ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר, והיינו שיאכלנו כולו בלילה שאחר יום הקרבה, ובפסוק כתיב ביום קרבנו יאכל, הרי מפורש דלילה שלאחר יום הקרבן נקרא יום קרבנו עד הבקר (ועיין בחולין פ"ג א'), וכן במילה שענינה קרבן נחשב הלילה שלאחר יום המילה כיום המילה.

תלמוד

1. מה בדיוק הטעם שנותנים בתלמוד למצוה מילה ביום השמיני?
2. למה טעם זה אינו תוסס כיום?
3. פרשנו קובץ סעודת ברית מילה היא חיוב, איך הוא מנמק זאת?
4. איך קשורה שמחה דוקא לבשר ויין?
5. לבסוף מנסה פרשנו להצדיק צריכת המרית והסעודה בעקבותיה במילה דוקא, מה מביאו לכך?

מצורע

כי יהיה בעור בשרו וגו': והיה בעור בשרו לנגע צרעת:

באשר עד כמה פעמים הלענו (ב) שהרגל טבע שני והדברים יעשו פעמים רבות יסורו הדברים לאיש לטבע ולא יסורו ממנו. על כן כתיב כי יהיה בעור בשרו וגו' ויהנהג גם יתהפכו הנגעים צו לטבע והיה בעור בשרו לנגע לרפס:

אלף

1. אינה קושי מוצא פרשנו האביא לפירושו?
2. איך הוא מסביר את הכסף: "ההרצל נצפה טבע שני"?
3. איך כבק הוא צונה על הקושי לופ?

* * *

ד. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב ז. זלצר.

פרק יג' פסוק ט': "נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן"

(ויקרא י"ג ט')

"כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו (שנאמר והובא אל הכהן - אל כהן אחר)" (נגעים ב, ה').

הכרת חסרוננו היא מעלתנו

אדם שנפטר מן העולם לא יחוש במכה או בפגיעה. שהרי מי שמת חסר רגש הוא ולא יחוש בשום חסרון בעצמו.

רק אדם חי חש בנגיעה, בחתך או בכל חסרון גופני אחר.

וכך גם בעולם הרוח. אדם החש בחסרונותיו הרוחניים השכליים והתכונתיים, למעלה יחשב לו הדבר, כמעלת החי על המת. אדם שאינו חש בחסרונותיו וחושב עצמו למושלם בשכל ובמידות זה עצמו חסרונו, שהרי חסר תחושה עצמית הוא ודומה למת שאינו מרגיש את עצמו.

על מעלתה של ראיית נגעי עצמו כותב המהר"ל:

זה תכלית המדריגה העליונה בדורותינו (-המדרגה הגבוהה ביותר בדורנו) הכרת חסרוננו מן המעלה (-הכרת חסרונם של מעלות טובות אצלנו) ובוזה (-בהגשמת תכלית זו) יש לנו קירוב אל מעלת השכל. לא כאשר (אנו) חושבים עצמנו (-לא כמו שאנו חושבים את עצמנו ל) שלמי השכל, שזהו (-שלימות זו) רחוק ממנו לגמרי (-רחוקה מאתנו לגמרי). כי (-כמו ש)בשר החי הוא מרגיש באיזמל (החותכו) ובשר המת אינו מרגיש באיזמל וזה (-והסיבה היא) כי במה שאין לו חיים (-למת לכן) לא ירגיש בחסרון כלל.

נמצא כי הכרת חסרוננו (-הכרת חסרונותינו) הוא המדריגה (החשובה כמדרגת החי על המת) אשר יש לנו. אבל כאשר אנחנו בלתי יודעים ומרגישים כלל (בחסרונותינו) זהו (-זה בגלל) גודל החסרון בחכמה שהוא (-שנמצא) אצלנו.

(באר הגולה ע' י')

אלף

1. האם ואינו פציה מוצאים הפרשנים בסוקנו?
2. מהו הרציון שאין האדם רואה נצצי צמח?
3. פרשנו מוביל לכיוון אחר בקשר לראית נצצים - חסרונות, מהו?
4. מהו החסרון הצדוף ומהי המצאה הצדוף?
5. איך מושה פרשנו נצצים פנייים לנצצים רוחניים?
6. האם הוא כסף מכרש את פסוקנו?